

Ärende GRA 2016/378 **handling** 12
Handläggare Patricia Isakson Rivas

Stockholms läns sjukvårdsområde
Box 17914
118 95 STOCKHOLM

Tillsyn avseende Stockholms läns sjukvårdsområdes datajournalssystem

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har utrett om Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har brutit mot diskrimineringsförbudet inom hälso- och sjukvården på ett sätt som har samband med kön.

DO:s beslut

DO bedömer att SLSO har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kapitlet 13 § 1 punkten diskrimineringslagen (2008:567), DL, då det inte varit möjligt att registrera gravida med manliga personnummer i de datasystem som hanterar graviditeter.

Om ärendet

Bakgrund till DO:s beslut att inleda tillsyn

DO har vid två tillfällen, i [MÅNAD] 2015 samt i [MÅNAD] 2016, fått anmälningar från en transperson som har ändrat juridiskt kön från kvinna till man. Han har genomgått två graviditeter och fött barn i [MÅNAD] 2015 samt i [MÅNAD] 2016 på sjukhus som tillhör Stockholms läns landsting. DO har vid ett tidigare tillfälle med anledning av anmälan genomfört en tillsyn av SLSO som är en del av Stockholms läns landsting, se DO:s ärende GRA 2015/114.

Under sina graviditeter har anmälaren enligt egen uppgift inte kunnat registreras som gravid i datasystemet Obstetrix som används inom mödravården i SLSO eftersom det har funnits en spärr som omöjliggör registrering av manliga personnummer i systemet. Anmälaren har uppgivit för DO att han därmed blivit tvungen att ha en pappersjournal och bära med sig handlingar vid sina besök inom vården. Han har anfört att han och barnen under graviditeterna har riskerat allvarliga vårdskador genom förfarandet med pappersjournal och i och med detta löpt en patientsäkerhetsrisk. Dessutom har han som följd av att han inte kunde registreras i journalhanteringssystemet bland annat känt sig tvungen att stanna i närheten av hemmet, fått problem i samband med manuell sjukskrivning samt med bokning av ultraljud. När barnen väl var födda uppstod problem med genomförande av deras hörseltest och lång handläggning vid tilldelning av personnummer. SLSO ska enligt

information från anmälaren inte ha vidtagit några åtgärder för att inkludera honom i journalhanteringssystemet med sitt manliga personnummer trots att han har påtalat problemet vid upprepade tillfällen under båda graviditeter.

Utredningen i ärendet

DO har utifrån den nya informationen beslutat att ännu en gång genomföra en särskild tillsyn av SLSO och uppgifterna kring journalsystemet Obstetrix samt fosterövervakningssystemet Milou, som är sammankopplade. Tillsynen gäller liksom tidigare spärren av manliga personnummer samt frågan om patientsäkerheten. Datasystemen Obstetrix och Milou används i hela landet.

Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande i ärendet

SLSO har yttrat sig till DO och har sammanfattningsvis uppgett följande, utöver sitt tidigare yttrande.

SLSO arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor och följer landstingets Hbt-policy. De anser det självklart att hälso- och sjukvården ska ges med respekt för alla människors lika värde och den enskildes värdighet.

SLSO har inte ensamt bestämmanderätt över förändringar i Obstetrix och Milou, då de används inom olika landsting i hela landet.

När SLSO mottog den första anmälan [ÅRSTIDEN] 2015 agerade de direkt mot leverantörerna av IT-stöden. I ett e-postmeddelande daterat i januari 2016 som har bilagts yttrandet, framgår SLSO:s kontakt med leverantörerna av datasystemen och att man konstaterat två förändringsnivåer i dessa. Den första nivån innebär borttagandet av spärren för hantering av manliga personnummer. Den andra nivån är mer genomgripande och innebär rättning av benämningar så som ”mor” och ”kvinnan” i olika dialogrutor. Journalsystemet är även beroende av fosterövervakningssystemet, vars leverantör också ska kontaktas. Enligt e-postmeddelandet påverkas även möjligheten att skicka födelseanmälan elektroniskt till Skatteverket. Där är dock systemet sammankopplat med Skatteverkets, vars system inte kan motta en elektronisk födelseanmälan kopplad till ett manligt personnummer. De kommer att ha fortsatta diskussioner med den leverantören angående detta.

En ny version av programmen produktionsätts varje år och processen inleds cirka 1,5 år innan planerat driftsättningsdatum. När den första anmälan inkom var möjligheten att påverka innehåll i nästa version redan stängd. Därför blev önskemålet om förändring för hanteringen av manliga personnummer ett krav som beaktades av båda leverantörerna till följande version som blev färdig i december 2016. Sedan dess har spärren hävts i en testmiljö.

Förändringen som tillgodoser gravida personers behov av elektronisk journal har nu genomförts i både Obstetrix och Milou. De kommer att så snabbt som möjligt genomföra alla aktiviteter som krävs för att förändringarna ska vara helt implementerade senast den 31 mars 2017.

Gällande patientsäkerhetsrisken kan det i alla situationer där man inte kan använda personnummer för att identifiera patienter uppstå vissa risker på samma sätt som för andra persongrupper vars uppgifter också dokumenteras i pappersjournal. Elektronisk hantering är självklart enklare då pappershantering ställer krav, inte minst på patienten, att bära med sig en kopia av sin journal. Många rutiner bygger idag på elektronisk hantering som exempelvis anmälan till Skatteverket, utfärdande av recept och sjukskrivning osv. För respektive aktivitet finns således en manuell rutin. SLSO:s bedömning är ändå att patientsäkerheten inte är åsidosatt. Det är olyckligt att uppgifterna inte har kunnat hanteras elektroniskt. De patienters uppgifter som behöver hanteras i pappersjournal ska ha andra motiv än att det inte är tekniskt möjligt.

Rättslig reglering på området

Diskriminering är förbjuden inom hälso- och sjukvård enligt 2 kapitlet 13 § 1 punkten diskrimineringslagen (2008:567), DL.

Direkt diskriminering innebär att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med någon diskrimineringsgrund, till exempel kön, 1 kapitlet 4 § DL.

De olika diskrimineringsgrunderna är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder, 1 kapitlet 1 § DL.

Direkt diskriminering innebär att någon missgynnas eller behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med till exempel funktionsnedsättning, 1 kap. 4 § 1 punkten DL.

DO:s bedömning

Utredningen har visat att registrering av manliga personnummer i journalsystemet Obstetrix och fosterövervakningssystemet Milou är förhindrad på grund av en spärr. SLSO har även instämt i att det kan uppstå vissa patientsäkerhetsrisker för alla grupper som använder pappersjournal, bland andra den aktuella gruppen av gravida. Elektronisk hantering är enklare då personen inte behöver bära med sig en kopia av sin pappersjournal. Dock har det framkommit att spärren för manliga personnummer numera har hävts i den sista uppdateringen av båda datasystemen och att problemet ska vara åtgärdat och den nya versionen av båda systemen implementerad senast 31 mars 2017.

Direkt diskriminering

Begreppet direkt diskriminering består av tre rekvisit: missgynnande, jämförelse och orsakssamband.

Enligt förarbetena till diskrimineringslagen, (prop. 2007/08:95, sidorna 486–487), innebär missgynnande att någon försätts i ett sämre läge eller går miste om en förbättring, en förmån, serviceåtgärd eller liknande. En behandling är missgynnande om den kan sägas medföra en skada eller nackdel för den

enskilde. Det som typiskt sett är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande är missgynnande. Avgörande är att en negativ effekt inträder, inte vilken orsak som kan ligga bakom missgynnandet.

Anmälares uppgifter har inte kunnat registreras eller behandlas i datasystemen Obstetrix och Milou under vare sig den första eller andra graviditeten. Enligt SLSO:s yttrande, har män tidigare inte ansetts kunna vara gravida och en spärr infördes för att undvika felregistreringar.

Denna omständighet har medfört att vården och behandlingen av anmälares i samband med båda graviditeterna istället har dokumenterats i en pappersjournal. Detta har medfört problem för anmälares, såsom svårigheter i registrering av hans sjukskrivning, bokning av ultraljud, liksom problem med genomförande av barnens hörseltest. Denna omständighet har även kunnat medföra vissa risker för patientsäkerheten gällande frågor relaterade till graviditeten på grund av en försvårad tillgång till patientinformationen jämfört med en digital patientjournal, exempelvis om pappersjournalen inte skulle finnas tillgänglig i ett nödläge.

DO konstaterar att spärr mot manliga personnummer i Obstetrix och Milou därför har resulterat i ett missgynnande av anmälares.

Hur en person har behandlats ska jämföras med hur andra personer har behandlats i en så kallad jämförbar situation. I vissa fall kan begreppet jämförbar situation utgå från människors behov. Så kan vara fallet till exempel i fråga om hälso- och sjukvård. Där blir i första hand vårdbehovet styrande för om två personer kan anses vara i jämförbara situationer, se prop. 2007/08:95 sida 488. DO bedömer att anmälares har befunnit sig i en jämförbar situation med gravida kvinnor.

Det ska även finnas ett orsakssamband mellan missgynnandet och diskrimineringsgrunden. En diskriminerande avsikt är inte nödvändig för att diskriminering ska föreligga, se prop. 2007/08:95 sida 488. I detta fall finns det ett direkt orsakssamband mellan missgynnandet och diskrimineringsgrunden kön. Det missgynnande anmälares har utsatts för, är en följd av att anmälares uppgifter inte har varit möjliga att registrera i datasystemen. Missgynnandet har skett på grund av att han är man och har ett manligt personnummer.

DO bedömer utifrån uppgifterna som framkommit under utredningen att anmälares har utsatts för direkt diskriminering. Detta, eftersom hans uppgifter i samband med graviditeterna inte har kunnat registreras och behandlas i datajournalssystemet Obstetrix och fosterövervakningssystemet Milou.

DO noterar att SLSO har vidtagit åtgärder samt i och med DO:s första tillsyn påbörjat processen för borttagande av spärr av manliga personnummer i de båda datasystemen. Man har i den sista testversionen av båda datasystemen helt hävt spärr för manliga personnummer. Spärr i dessa datasystem kommer därmed att hävas för alla användare av datasystemen i landet.

I och med dessa åtgärder bedömer DO att denna fråga inom kort kommer att vara avhjälppt och att det inte längre kan anses föreligga någon risk för diskriminering av gravida män i detta hänseende. De kommer hädanefter att kunna registreras och graviditeterna hanteras i Obstetrix och Milou i alla landsting som använder sig av dessa datasystem.

Med dessa synpunkter avslutas ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av Rickard Appelberg efter föredragning och förslag från Patricia Isakson Rivas.

Detta beslut går inte att överklaga. De bedömningar som DO gör i beslut är inte juridiskt bindande och beslutet påverkar inte enskildas möjligheter att själva väcka talan om diskrimineringsersättning i tingsrätt.

Rickard Appelberg
Enhetschef för rättsenheten samhällsliv och utbildningsväsende

En kopia av beslutet skickas för kännedom till anmälaren.